

Meer grasduinen door genreplaatsing? Genre- of alfabetische plaatsing

Stokmans, M.J.W.; Oomens, A.

Published in:
Bibliotheekblad

Publication date:
1997

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Stokmans, M. J. W., & Oomens, A. (1997). Meer grasduinen door genreplaatsing? Genre- of alfabetische plaatsing: onderzoek naar verschillen in gebruikersgedrag. *Bibliotheekblad*, 1(21), 22-23.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Meer grasduinen do genre

Genre- of alfabetische onderzoek naar verschille

Mia Stokmans en Annemarie Oomens

In het kader van kwaliteitszorg besteden veel bibliotheken onder andere aandacht aan het gemak waarmee gebruikers hun weg vinden in de bibliotheek. De manier waarop de collectie is geordend, is een van de factoren die daarbij een rol spelen. Onlangs is onderzocht of gebruikers een genreplaatsing dan wel een alfabetische plaatsing gemakkelijker vinden.

Met welke ordening van de fictiecollectie vinden volwassen gebruikers het snelst een geschikt boek? Dat was de vraagstelling van een recent gebruiksonderzoek onder de leden van twee openbare bibliotheken. Het gemak waarmee een titel wordt gevonden, hangt volgens ons niet alleen af van de ordening, maar voor een belangrijk deel ook van de nauwkeurigheid waarmee de lener reeds van tevoren weet welk boek hij wil lenen. Onze verwachting was, dat het voor leners die weten welk boek ze willen lenen en tot welk genre het behoort, weinig uitmaakt of de collectie alfabetisch of op genre is geordend. In het onderzoek zijn we nagegaan of dat inderdaad zo is.

Het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd in twee vergelijkbare openbare bibliotheken; de ene bibliotheek (42 deelnemers) gebruikt een genreplaatsing voor de fictiecollectie (reeds anderhalf jaar) en de andere een alfabetische plaatsing (39 deelnemers). Deze bibliotheken worden hier verder aangeduid als de 'alfabetische' en de 'genrebibliotheek'. De deelnemers aan het onderzoek waren willekeurige bezoekers, die op vrijwillige basis meewerkten.

De deelnemers zijn vooraf gevraagd of ze al wisten welk boek ze gingen lenen en vervolgens geobserveerd. Een groot aantal van hun handelingen tijdens het zoeken werd geregistreerd, zoals: stukje lopen, titels bekijken, boek uit de kast pakken, achterflap van het boek lezen, in het boek bladeren en een stukje lezen in het boek. Bij het

verlaten van de bibliotheek hebben we hen geënquêteerd over: het aantal geleende boeken bij dat bezoek, leenfrequentie, genrevoorkeuren, kennis over pictogrammen, het aantal verschillende genres waaruit men wel eens leest (bevraagd aan de hand van pictogrammen). Ook vroegen we hen welke ordening van de fictiecollectie ze prefereren: een genreplaatsing of een alfabetische plaatsing.

De bevindingen

De leners van de twee bibliotheken bleken vergelijkbaar te zijn wat betreft het aantal geleende boeken, leenfrequentie, genrevoorkeur, kennis over pictogrammen en het aantal verschillende genres waaruit ze wel eens lezen. Mogelijke gedragsverschillen konden dus niet daaraan worden toegeschreven.

De leners verschilden in de ordening van de fictiecollectie die ze prefereerden: ze hadden een duidelijke voorkeur voor de opstelling in de eigen bibliotheek. Verder verschilden ze in de mate waarin ze van tevoren wisten welk boek ze wilden lenen. Leners van de 'alfabetische bibliotheek' wisten dat vaker (23 van de 39, ofwel 59%) dan leners van de 'genrebibliotheek' (14 van de 42, ofwel 33%).

Uit de analyse van het geobserveerde gedrag kwam naar voren dat de handelingen van de leners van de twee bibliotheken nauwelijks verschilden. In beide bibliotheken liep men gemiddeld 4 à 5 keer een stukje, pakte men in totaal ongeveer 7 titels uit de kast, las men van 3 à 4 boeken de achterflap, bladerde men in 1 à 2 boeken en de helft van de geobserveerde leners las een stukje in een boek. De ordening van de collectie had kennelijk weinig invloed op het gedrag.

Vergelijken we het gedrag van degenen die al wisten wat ze gingen lenen ('voorkennis' hadden) met het gedrag van wie dat nog niet wisten, dan zien we wel een duidelijk verschil. Wie over voorkennis beschikte, had (ongeacht de ordeningswijze) beduidend minder handelingen nodig om tot een keuze te komen. Kennelijk is, zoals wij verwachtten, 'voorkennis' van meer invloed op het gedrag dan de ordening van de collectie.

Bekijken we nu beide factoren (ordening en 'voorkennis') in combinatie, dan krijgen we het volgende beeld (zie de tabel). In de 'genrebibliotheek' is nauwelijks verschil tussen het gedrag van leners met en leners 'zonder voorkennis'. Dit is opmerkelijk omdat verwacht mag worden dat leners 'met voorkennis' sneller het gewenste boek kunnen vinden. (Het geringe, maar consistente verschil wijst overigens wel in die richting). In de 'alfabetische bibliotheek' is er wel een duidelijk verschil in het gedrag van de gebruikers: leners 'met voorkennis' verrichtten veel minder handelingen dan leners 'zonder voorkennis'. Zo liepen zij maar 3 keer, tegen 5 à 6 keer voor wie nog niet wist wat hij zocht. Ook de beide groepen leners in de 'genrebibliotheek' liepen 5 à 6 keer. De handelingen 'titels bekijken' en 'boeken uit de kast pak-

Gemiddeld aantal geobserveerde handelingen

Plaatsing	alfabetisch		genre	
	niet	wel	niet	wel
Titel/auteur bekend aantal leners	16	23	28	14
Stukje lopen	6.56	2.91	5.32	4.86
Titels bekijken	15.25	6.96	10.54	9.36
Uit de kast pakken	10.88	5.13	7.39	6.64
Lezen achterflap	6.56	2.43	3.64	2.93
Bladeren/neuzen	2.38	1.00	2.25	1.86
Stukje lezen	1.37	0.22	0.39	0.21

OR

plaatsing

plaatsing: in gebruikersgedrag

ken' gaven hetzelfde beeld te zien. De leners uit de 'alfabetische bibliotheek' 'met voorkennis' voerden deze handelingen minder frequent uit dan de andere drie groepen leners.

Voor de handelingen 'achterflap lezen' en 'stukje lezen' laat de tabel een ander beeld zien. Hier zijn het juist de leners uit de 'alfabetische bibliotheek' 'zonder voorkennis' die een ander gedrag vertonen. Zij lazen van 6 à 7 boeken de achterflap, terwijl de andere drie groepen leners dat gemiddeld maar 2 à 3 keer deden. Bovendien lazen zij allemaal gemiddeld in 1 boek een stukje, terwijl gemiddeld slechts 1 op de 5 leners uit de andere drie groepen een stukje in een boek las.

Discussie

Alle leners blijken de ordening in de eigen bibliotheek te prefereren. Kennelijk hecht men aan wat men gewend is. Dat betekent dat het invoeren van een andere plaatsing tot gevolg zal hebben dat de leners in eerste instantie problemen ondervinden bij het zoeken. Het zal een aantal bezoeken duren voordat zij aan de nieuwe ordening gewend zijn. Aangezien veel leners ongeveer één keer in de drie weken de bibliotheek bezoeken, betekent dit dat men een groot aantal maanden alert moet zijn op rondlopende leners. Dat betekent ook dat het evalueren van wat de leners van de nieuwe plaatsing vinden, pas zin heeft na minstens een half jaar. Een lener moet immers eerst aan de nieuwe ordening wennen.

Het leengedrag (aantal boeken, leenfrequentie, genrevoorkeur en genrekennis) van de gebruikers van de twee bibliotheken verschilde niet. Wel verschilde het aantal gebruikers dat van tevoren al wist wat men wilde lezen. Berust dat op toeval of hangt dat samen met de ordening in de bibliotheek? Op grond van dit onderzoek is deze vraag niet te beantwoorden.

In een 'genrebibliotheek' vertonen alle leners ongeveer hetzelfde gedrag bij het maken van een keuze uit de fictiecollectie, ongeacht of ze over 'voorkennis' beschikken. Dat is opvallend. Waarom gaan degenen die weten wat ze willen lenen toch nog vrij uitgebreid zoeken? Een mogelijke verklaring is dat het moeilijk is om in een 'genrebibliotheek' een specifiek boek te vinden. Deze verklaring is echter niet erg aannemelijk, omdat uit dit onderzoek blijkt dat leners over het algemeen weten uit welk hoofdgenre men iets wil lenen en dus weten waar ze het gewenste boek ongeveer kunnen vinden. Een alternatieve verklaring is dat een bibliotheek met genre-

plaatsing verleidt tot grasduinen, gebruikers op het spoor zet van andere interessante publicaties.

In een 'alfabetische bibliotheek' is er wel een duidelijk verschil in gedrag tussen de leners met en zonder 'voorkennis'. Wie hier niet weet wat hij lenen wil, moet van alle vier de groepen de meeste moeite doen om iets te vinden. Hij leest vaker achterflappen en stukjes in boeken.

Zonder 'voorkennis' zoeken, is bij deze ordening kennelijk het lastigst. Wie wel weet wat hij wil lenen, is bij de alfabetische ordening juist het snelst klaar. Hij loopt minder rond, bekijkt minder titels en pakt minder boeken uit de kast in vergelijking tot de drie andere groepen. Dit kan betekenen dat een 'alfabetische bibliotheek' minder aanzet tot grasduinen.

De resultaten van ons onderzoek lijken te suggereren dat het leuker is om in een bibliotheek met genreplaatsing een boek te zoeken dan in een bibliotheek met alfabetische plaatsing. Als deze suggestie ondersteund kan worden door vervolgonderzoek, pleit dit voor genreplaatsing.

Akkoord, om u tegemoet te komen zullen wij binnen de genreplaatsing een alfabetische ordening toepassen

Tekening: Eric Heuvel

Oomens, A. (1997). *Gebruiksvriendelijke ordening van de fictiecollectie voor volwassenaan in openbare bibliotheken*. Doctoraalscriptie, Taal- & Cultuurstudies, Faculteit der Letteren, Katholieke Universiteit Brabant.

STUDIERS

DOS naar Amerika

Op zondag 19 oktober vertrekken de directies van dertig DOS-bibliotheken voor een negendaagse studiereis naar de Verenigde Staten. Zij gaan bij verschillende Amerikaanse bibliotheken op bezoek, waaronder ook de Library of Congress. Via Internet zal dagelijks verslag worden gedaan. Zo kunnen de achterblijvers 'heet van de naald' de wederwaardigheden van de reizigers volgen en kunnen eventueel relevante links gelegd worden naar websites van Amerikaanse bibliotheken. Ook bestaat de mogelijkheid om vanuit Nederland via Internet op onderdelen van het reisverslag te reageren. Misschien kunnen naar aanleiding daarvan bepaalde zaken nader worden nagevraagd.

Het reisverslag zal te lezen zijn op: <http://www.konbib.nl.usf/>